

Vzdělávání je cílevědomý proces, a proto také při tvorbě testové úlohy, která ověřuje jeho výsledky, musí být cíl jasný. Je nutné předem stanovit, co přesně chceme testováním zjistit, k čemu budou výsledky testu sloužit, které znalosti, dovednosti, vědomosti budou testované a jaká je cílová skupina žáků. Záměr a účel testování tak ovlivňuje, jaký způsob testování a jaká forma testu bude zvolena.

Vlastnosti didaktického testu, jež musí mít na paměti kterýkoli tvůrce, jsou:

- **objektivita** – přesná jednoznačná formulace úloh testu, shodné podmínky při jeho zadávání a precizně vymezená a pro všechny stejná pravidla hodnocení žákovských odpovědí;
- **validita** – test měří to, za jakým účelem byl konstruován;
- **reliabilita** – test dává přesné a spolehlivé informace;
- **diskriminace** – citlivost, výsledky žáků jsou přiměřeně rozprostřeny po celé bodové škále.

Test šetření PISA

Mezinárodní šetření PISA je standardizovaný test, který pomocí testových úloh zjišťuje, jakých výsledků dosahují žáci ve vybraných schopnostech a dovednostech, které jsou důležité a výhodné z hlediska dalšího ekonomického rozvoje společnosti, v jednotlivých zúčastněných zemích. Porovnáním výsledků testování žáků jednotlivých zemí je možné hodnotit efektivitu jejich vzdělávacích systémů vzhledem k takto stanovenému cíli a poskytovat zpětnou vazbu tvůrcům školské politiky. Na přípravě mezinárodního testu spolupracují špičkoví odborníci z oblasti didaktiky, pedagogiky, psychologie, lingvistiky, statistiky několik let. Testové úlohy se posuzují z mnoha dalších hledisek (náboženské, etické, genderové, geografické...) na mezinárodní i na národní úrovni, pečlivě se překládají, ověřují se v pilotním šetření a jejich vlastnosti se vyhodnocují pro použití v hlavním šetření i po jeho realizaci. V průběhu přípravy testu bývá na základě posouzení kvality poskytovaných výsledků mnoho úloh vyřazeno.

Školní test a zásady tvorby úloh

Dobrý školní test, aby byl užitečný a poskytl vyučujícímu využitelné informace a očekávanou zpětnou vazbu, se musí sestavovat podle stejných obecných zásad tvorby didaktických testů, jako jsou uplatňovány v mezinárodním testování. Ovšem je nestandardizovaný, bývá menšího rozsahu, zahrnuje užší vzdělávací oblast, slouží obvykle k jednomu použití pro malou skupinu žáků, autorem, zadavatelem i hodnotitelem je zpravidla sám učitel, nemívá profesionální grafickou úpravu, není nutná doprovodná písemná dokumentace a metodika, pravidla hodnocení jsou jednoduchá, na jednoduché pokyny k řešení bývají žáci navyklí či jsou jim sdělovány ústně a možnost porovnávat výsledky je omezena většinou jen na jednu třídu. Účinnost úlohy a otázek posuzuje pedagog podle svých záměrů a cílů a ty úlohy, které se mu neosvědčily, příště už jednoduše nepoužije.

Rozdílný teoretický koncepční základ, odlišné záměry a motivy autorů mezinárodního a školního testu, avšak stejná pravidla při sestavování úloh a testů lze nejlépe ukázat na příkladech. Proto nejdříve rozebereme jednu otázku ze školního testu včetně jejího bodového hodnocení, čímž ukážeme, jak může uvažovat pedagog, když ji pro své žáky připravuje. Potom podrobíme podobné analýze otázku ze šetření PISA, která také popisuje důvody a úmysly tvůrců.

Rozbor testové úlohy ze školního testu

Následující úlohu vycházející z českého vzdělávacího programu by mohl připravit učitel, aby zjistil, zda jeho patnáctiletí žáci mají odpovídající znalosti a dovednosti ze vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru chemie pro základní vzdělávání. Úloha zahrnuje učivo několika dalších vzdělávacích oblastí (matematika, přírodověda) a několika vzdělávacích oborů (chemie, fyzika). Jsou uvedeny záměry a motivy autora a učivo, které má být testováno. Pokyny k hodnocení testové otázky jsou nedílnou součástí testu a ukazují, na které činnosti autor klade důraz.